

บทที่ 5

บทสรุป และ ข้อเสนอแนะ

1. บทสรุป

กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศนั้น ย่อมมีความแตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละประเทศนั้น มีพัฒนาการทางความคิด ค่านิยม วัฒนธรรม และนิติวิธีต่อวิธีพิจารณาความอาญาเป็นอย่างไร แต่อย่างไรก็ตาม ความแตกต่างดังกล่าวนี้เป็นเพียงแค่วิธีละเอียดเท่านั้นแต่แก่นแท้ของหลักการดำเนินคดีอาญาซึ่งเป็นกระบวนการเพื่อให้ได้มาซึ่งผู้กระทำความผิดแท้จริงนั้น จะมีลักษณะที่เหมือนกัน คือการเอาผิดกับผู้กระทำความผิด แล้วมีการเยียวยาความเสียหายให้กับผู้ที่ได้รับความเสียหายจากการกระทำความผิดนั้น

จากแนวความคิดดังกล่าวนี้ทำให้มีการพัฒนากฎหมายให้มีความเป็นเสรีมากขึ้น เพื่อที่จะคุ้มครองประชาชนให้มากขึ้น ทำให้มีการกำหนดรูปแบบการดำเนินคดีอาญาโดยกลุ่มของบุคคลไม่ว่าจะเป็นสมาคมหรือผู้แทนคดีขึ้น เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความเสียหาย ในบางกรณีอาจจะมีผู้เสียหายด้วยกันหลายคน และผู้เสียหายเหล่านั้นอาจจะไม่ยากที่จะดำเนินคดี เพราะอาจจะไม่มีเงินทองในการที่จะไปดำเนินคดีเอง การที่จะให้มีองค์กรที่มีวัตถุประสงค์ในการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะขึ้นมา นี้ เพื่อเป็นการช่วยเหลือประชาชนเหล่านั้นให้ได้รับความเป็นธรรมมากขึ้น นอกจากนี้ที่จะให้เป็นเรื่องของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะไปดำเนินการฟ้องร้อง อาจจะไม่ทันการณ์และอาจจะมีการช่วยเหลือกันเองของเจ้าหน้าที่กับผู้ที่ก่อให้เกิดความเสียหายนั้น และจะเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้ด้วยอีกทางหนึ่ง เนื่องจากการดำเนินคดีโดยองค์กรผู้บริโภค มีวัตถุประสงค์ที่จัดการคดีที่มีผู้เสียหายจำนวนมากให้ได้รับการพิจารณาเสร็จสิ้นไปอย่างรวดเร็วในเวลาเดียวกัน ป้องกันไม่ให้เกิดผลคำพิพากษาในคดีที่มีสาเหตุจากการกระทำเดียวกันแต่มีผลคำพิพากษาแตกต่างกันโดยให้ผู้เสียหายได้รับการชดเชยค่าเสียหายอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม

จากการที่ได้ศึกษาจากแนวความคิดจากประเทศฝรั่งเศส แล้วนั้น เห็นว่าเป็นการที่มีความเหมาะสมกับแนวทางของประเทศไทยเรา เพราะประเทศฝรั่งเศสนั้นเป็นประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายเช่นเดียวกับประเทศไทยเรา และมีหลักการดำเนินคดีโดยรัฐเหมือนกับของไทยเรา แต่ประเทศฝรั่งเศสใช้ระบบไต่สวนในการดำเนินคดี ซึ่งต่างจากของไทยที่ใช้ระบบกล่าวหา แต่

ก็ไม่ใช่อุปสรรคที่จะนำหลักการนี้มาใช้กับประเทศไทยเรา หากมองผิวเผินถึงลักษณะระบบไตสวนของกฎหมายฝรั่งเศส นักกฎหมายจะเข้าใจในเบื้องต้นว่าผู้เสียหายในกฎหมายฝรั่งเศสมีสิทธิน้อย โดยเฉพาะเมื่อเทียบกับประเทศที่กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มีลักษณะของระบบกล่าวหาอย่างเช่นกฎหมายไทยที่ให้อำนาจแก่ผู้เสียหายในการฟ้องและดำเนินคดีอาญาได้ด้วยตนเองซึ่งถือว่าการดำเนินคดีอาญาและจะเป็นการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐในกรณีที่ผู้เสียหายเห็นว่าเจ้าหน้าที่รัฐไม่ดำเนินคดีให้ตามที่ตนประสงค์ ผู้เสียหายก็สามารถฟ้องและดำเนินคดีอาญาได้ด้วยตนเอง ดังนั้นการดำเนินคดีด้วยตนเองจึงเป็นอาวุธสำคัญอย่างหนึ่งของผู้เสียหายในคดีอาญาในการตรวจสอบการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐ ในกรณีที่เห็นว่าตนไม่ได้รับการคุ้มครองจากการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐอย่างเพียงพอ หรือไม่เห็นด้วยกับคำวินิจฉัยของเจ้าหน้าที่รัฐ

จากการที่ได้้นำการดำเนินคดีของสมาคมมาวิเคราะห์แล้ว อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่าการดำเนินคดีของสมาคมนี้เป็นการดำเนินคดี โดยเกิดจากอำนาจตามกฎหมายที่ให้มีอำนาจในการดำเนินคดีได้ แต่การดำเนินคดีของสมาคมเหล่านี้ มิได้ดำเนินคดีในฐานะที่เป็นผู้เสียหายโดยตรงจากการที่ได้รับความเสียหายโดยตรง แต่เป็นการดำเนินคดีแทนผู้เสียหายที่แท้จริงเท่านั้น ซึ่งการที่สมาคมจะดำเนินคดีแทนผู้เสียหายทั้งหลายได้นั้น ต้องเป็นกรณีที่ดำเนินคดีแทนสมาชิกของสมาคม หรือเป็นกรณีที่ผู้เสียหายที่ไม่ได้เป็นสมาชิกได้ร้องขอหรือมอบอำนาจให้กระทำการแทนเท่านั้น ถึงจะมีผลเป็นการผูกพันผู้เสียหายเหล่านั้น ซึ่งถ้าไม่ได้เป็นสมาชิกหรือมอบอำนาจให้กับสมาคมแล้ว การดำเนินการต่าง ๆ ย่อมไม่มีผลผูกพันกับผู้เสียหายนั้น ๆ อาจจะไม่ได้รับความคุ้มครองจากความเสียหายที่ได้รับเช่นเดียวกันกับผู้เสียหายรายอื่นที่เป็นสมาชิกกับสมาคม

นอกจากนั้นยังส่งผลต่อการเป็นคู่ความในคดีของผู้เสียหายอื่น ๆ เพราะ ไม่สามารถที่จะขอเข้าเป็นโจทก์ร่วมกันระหว่างสมาคมกับผู้เสียหายอื่น ๆ นั้นได้ เพราะหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญานั้นอนุญาตในเรื่องการเป็นโจทก์ร่วมไว้โดยเฉพาะแล้ว กล่าวคือ เฉพาะแต่พนักงานอัยการ เข้าร่วมกับผู้เสียหาย กับผู้เสียหายขอร่วมกับพนักงานอัยการเท่านั้น และที่สำคัญ แม้ผู้เสียหายเหล่านั้นจะได้รับความเสียหายเป็นอย่างเดียวกันจากการกระทำอันเดียวกัน แต่ไม่ได้รับความผูกพันของผลจากคำพิพากษาดังกล่าวเพราะเหตุมิได้เป็นสมาชิก หรือมอบอำนาจให้กับสมาคม นั้น ๆ ซึ่งย่อมไม่เป็นตามวัตถุประสงค์ที่ให้สมาคมเหล่านี้ดำเนินการเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมอย่างแท้จริง การที่ประเทศไทยจะยินยอมให้สมาคมหรือองค์กรเพื่อประโยชน์สาธารณะ มีอำนาจที่จะดำเนินคดีได้นั้นน่าจะต้องมีการศึกษาและจำกัดอำนาจ และมีการควบคุมดูแลการดำเนินการของสมาคมอย่างใกล้ชิด มิให้มีการถ่วงถ่วงกันทำให้ได้รับความเสียหาย

ตามรัฐธรรมนูญตั้งแต่ ปี พ.ศ. 2540 และรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ได้มีนโยบายที่เปิดโอกาสให้องค์กรคุ้มครองผู้บริโภคเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐ ในการที่จะให้ความคิดเห็นในการกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค และกำหนดมาตรการต่าง ๆ ที่เป็นการคุ้มครองผู้บริโภค แม้จะมีการบัญญัติรับรองถึงการมีส่วนร่วมไว้ก็ตาม แต่ในปัจจุบันยังไม่มี ความชัดเจนในการที่รัฐจะส่งเสริมให้องค์กรคุ้มครองผู้บริโภคเหล่านี้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมแต่อย่างใด แต่คงมีส่วนร่วมในการคุ้มครองผู้บริโภคเฉพาะแต่ตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค เท่านั้นที่มีการกำหนดสิทธิขององค์กรเหล่านี้ไว้แต่ก็จำกัดเฉพาะสมาคมที่ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการคุ้มครองผู้บริโภคแล้วเท่านั้น และเป็นเพียงสิทธิที่จะดำเนินคดีแทนสมาชิกของสมาคมเท่านั้น จึงเห็นได้ว่าองค์กรคุ้มครองผู้บริโภคในปัจจุบันมีอยู่มากมาย แต่ยังไม่ได้รับการสนับสนุนเท่าที่ควรในการเข้ามามีบทบาทในการคุ้มครองผู้บริโภค ซึ่งองค์กรเหล่านี้มีความพร้อม และมีการทำงานที่รวดเร็วไม่ติดอยู่กับระบบการทำงานอย่างราชการประกอบกับองค์กรคุ้มครองผู้บริโภคนี้มันมีที่มา จากผู้บริโภคโดยตรงซึ่งเป็นผู้ที่ประสบกับปัญหาต่าง ๆ โดยตรง ย่อมสามารถที่จะเข้าใจถึงปัญหา และการเปลี่ยนแปลงได้ดีกว่าการดูแลโดยภาครัฐเพียงอย่างเดียว อีกทั้งเป็นการตรวจสอบการกระทำของเจ้าหน้าที่ในกรณีกระทำการเป็นการช่วยเหลือผู้ประกอบการที่กระทำการละเมิดสิทธิของบริโภค หรือเป็นกรณีที่รัฐหรือรัฐวิสาหกิจเป็นผู้กระทำการเสียเอง

เมื่อเปรียบเทียบกับองค์กรคุ้มครองในต่างประเทศแล้วนั้น จะพบได้ว่า สิทธิในการดำเนินคดีนั้นยังมีอยู่จำกัด ซึ่งแตกต่างกับของไทยที่ให้สิทธิในการดำเนินคดีทั้งทางแพ่ง และทางอาญา ซึ่งบทบาทขององค์กรในต่างประเทศนั้น มีลักษณะการดำเนินการในลักษณะการให้ความเห็นต่อองค์กรของรัฐในการดำเนินนโยบายในการคุ้มครองผู้บริโภค การเสนอแนะ ปรับปรุงกฎหมาย ข้อบังคับ และมาตรการต่างๆ ในการคุ้มครองผู้บริโภค และให้ความรู้ เผยแพร่งานวิจัย เพื่อเป็นประโยชน์กับผู้บริโภคในการเลือกสินค้าและบริการและเป็นตัวกระตุ้นให้กับผู้บริโภคให้มีความตื่นตัวและเฝ้าระวังตัวเองโดยมีลักษณะเป็นองค์กรเอกชนโดยแท้ ที่มีการดำเนินการที่เป็นประโยชน์กับผู้บริโภค และรัฐให้การสนับสนุนการดำเนินการ ไม่ว่าจะเป็นการให้เงินสนับสนุนแก่องค์กร เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเพื่อเป็นการป้องกันการแอบแฝงขององค์กรธุรกิจที่จะใช้องค์กรเหล่านี้ในการกลั่นแกล้งคู่แข่งทางการค้าของตน แต่องค์กรผู้บริโภคของไทยยังมีอุปสรรคในการดำเนินการอยู่หลายด้าน และรัฐยังไม่มี การสนับสนุนองค์กรเหล่านี้อย่างเป็นทางการและกฎหมายของไทยเรายังให้สิทธิในการดำเนินคดีขององค์กรไม่ว่าจะทางแพ่งหรืออาญา ซึ่งต่างจากต่างประเทศที่ไม่ได้ให้สิทธิดังกล่าวกับองค์กรคุ้มครองผู้บริโภค

2. ข้อเสนอแนะ

จากการที่ได้ศึกษาถึงหลักเกณฑ์ และแนวคิดเกี่ยวกับการดำเนินคดีโดยผู้แทนคดีหรือสมาคม ของประเทศฝรั่งเศสและประเทศสหรัฐอเมริกา มาแล้วในข้างต้น ในส่วนนี้ผู้เขียนเห็นว่า การที่จะนำหลักการดำเนินคดีโดยผู้แทนคดีหรือสมาคมมาบังคับใช้ในประเทศไทยนี้ประกอบในปัจจุบันได้มี กฎหมายที่ได้ให้อำนาจแก่สมาคมที่ได้รับการรับรองให้อำนาจที่จะดำเนินคดีอาญาแทนผู้เสียหายที่มีจำนวนมากได้ ซึ่งในการดำเนินคดีอาญาแทนผู้เสียหายเป็นจำนวนมากนี้ มีหลักการที่มีความแตกต่างกับการดำเนินคดีอาญาแบบทั่วไป แต่การที่กฎหมายดังกล่าวได้ให้อำนาจที่จะดำเนินคดีอาญาได้ แต่ไม่ได้มีการบัญญัติถึงวิธีการพิจารณาความไว้โดยเฉพาะ ฉะนั้นจึงต้องนำ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาใช้บังคับกับการดำเนินคดี ซึ่งทำให้เกิดอุปสรรคในการดำเนินกระบวนการพิจารณาอยู่หลายประการตามที่ได้กล่าวไว้ในบทวิเคราะห์ จึงมีความเห็นว่า เราควรที่จะต้อง

1) รัฐควรต้องหามาตรการทางกฎหมายในการตรวจสอบ และยอมรับการปฏิบัติงานขององค์กรเหล่านั้น จึงต้องมีการบัญญัติกฎหมายรองรับเพื่อให้เป็นองค์กรที่ได้รับการรับรองตามกฎหมายในการทำกิจกรรมเคลื่อนไหวรณรงค์เกี่ยวกับ องค์กรเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือองค์กรองค์กรคุ้มครองผู้บริโภคนี้จะต้องเป็นองค์กรที่จดทะเบียนแล้ว

2) รัฐควรมีการบัญญัติรับรองอำนาจในการเป็นผู้แทนคดี ในการดำเนินคดีผู้บริโภค แต่ควรมีการบัญญัติรับรองอย่างชัดเจนว่าจะสามารถเป็นผู้แทนคดีได้ในเฉพาะกรณีที่เป็นความเสียหายที่เกิดจากการกระทำผิดที่มีผลต่อประชาชนโดยทั่วไป และกำหนดวิธีการดำเนินคดีให้ชัดเจนเพื่อเป็นการป้องกันการตั้งองค์กรเพื่อแอบแฝงในการแสวงหาผลประโยชน์จากคดีและควรลดบทบาทการดำเนินคดีอาญาขององค์กรผู้บริโภคลงเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการดำเนินคดีอาญาของประเทศไทย

3) การกำหนดข้อตกลง หรือเงื่อนไขภายในระหว่างผู้เป็นสมาชิกของกลุ่มในการที่จะต้องยอมรับข้อจำกัดในเรื่องค่าเสียหายสมาชิกแต่ละคนจะได้รับคดีใช้ อาจจะมีจำนวนจำกัดไม่เต็มตามจำนวนที่ได้รับ ความเสียหายจริง สมาชิกกลุ่มจึงต้องสนใจที่จะยอมรับเงื่อนไขหรือข้อตกลงภายในกลุ่ม

4) รัฐอาจจะต้องแก้ไขบทกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับการพิจารณาคดี และผลของคำพิพากษาในคดีอาญานั้นเพื่อที่จะได้นำไปใช้เรียกชดเชยค่าเสียหายในทางแพ่งที่มีมูลจากความผิดอาญาได้ต่อไป

5) รัฐต้องส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาการรวมกลุ่มกันของประชาชนหรือภาคเอกชน ให้มีความเข้มแข็งขึ้นมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันจึงจะมีโอกาสที่จะพัฒนากฎหมายของเราเพื่อให้ มีบทบัญญัติให้สิทธิแก่กลุ่มบุคคลในการปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวมของกลุ่มทำนองเดียวกับ กฎหมายในต่างประเทศ

6) รัฐต้องส่งเสริมและการสนับสนุนให้องค์กรคุ้มครองผู้บริโภคเข้ามามีบทบาทและมี ส่วนร่วมกับภาครัฐในการกำหนดนโยบายและมาตรการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้เข้ามามีส่วนร่วม